

ЧОРНИЙ Сергій

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0009-0002-4330-4074>e-mail: cvserhiy@ukr.net**МІХЕСВА Людмила**

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-0369-1129>e-mail: mikheieval@khmnu.edu.ua**РОЗВИТОК КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ АНТИБУЛІНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті здійснено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування значення розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх психологів як ключової умови ефективного реалізації антибулінгової діяльності в закладах загальної середньої освіти. Актуальність дослідження зумовлена зростанням поширеності булінгу в освітньому середовищі, ускладненням форм міжособистісних конфліктів серед учнівської молоді, а також підвищенням суспільних вимог до професійної готовності психологів забезпечувати безпечний, підтримувальний і ненасильницький освітній простір.

Проаналізовано сучасні зарубіжні та вітчизняні наукові підходи до осмислення феномену булінгу як соціально-психологічного явища, що характеризується систематичністю, асиметрією сил та стійкістю ролей учасників, а також до проблеми професійної підготовки психологів до діяльності в умовах конфліктного та кризового освітнього середовища. Узагальнено концептуальні положення щодо змісту й структури конфліктологічної компетентності, її місця у системі професійних компетентностей майбутнього психолога та значення для профілактики й подолання деструктивних форм взаємодії у шкільному колективі.

У межах дослідження визначено структурні компоненти конфліктологічної компетентності майбутнього психолога, зокрема когнітивний, операційно-діяльнісний і ціннісно-особистісний, та розкрито їхній зміст у контексті антибулінгової діяльності. Обґрунтовано можливості цілеспрямованого формування зазначеної компетентності в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти шляхом інтеграції теоретичної підготовки, практикоорієнтованого навчання та партнерської взаємодії з основними суб'єктами освітнього процесу.

Особливу увагу приділено використанню відновних практик, шкільної медіації, тренінгових форм роботи, аналізу кейсів та моделювання професійних ситуацій як ефективних інструментів розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх психологів. Підкреслено значення міжпрофесійної співпраці психологів, педагогів, адміністрації закладу освіти та батьків у розробленні й реалізації комплексних антибулінгових програм.

Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, пов'язаних із емпіричним вивченням рівнів сформованості конфліктологічної компетентності майбутніх психологів, розробленням та апробацією структурованих програм її розвитку, а також оцінюванням ефективності інтегрованих моделей антибулінгової підготовки в системі вищої психологічної освіти.

Ключові слова: конфліктологічна компетентність, майбутні психологи, булінг, антибулінгова діяльність, професійна підготовка.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2026.1.18>

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Стаття надійшла до редакції / Received 28.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 26.02.2026

Опубліковано / Published 26.03.2026

© ЧОРНИЙ Сергій, МІХЕСВА Людмила

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Булінг у шкільному середовищі залишається однією з найгостріших соціально-психологічних проблем сучасної освіти, що має довготривалі негативні наслідки для психічного здоров'я, соціального розвитку та навчальної мотивації

дітей і підлітків. Систематичні прояви насильства порушують безпеку освітнього простору та ускладнюють реалізацію виховної і навчальної функцій закладів освіти.

У цих умовах особлива роль належить психологу, який виступає ключовим суб'єктом профілактики, діагностики та подолання проявів булінгу. Водночас ефективність такої діяльності безпосередньо

залежить від рівня сформованості конфліктологічної компетентності фахівця, що забезпечує здатність працювати з міжособистісними та груповими конфліктами, агресивною поведінкою, напруженими соціальними взаємодіями.

Обґрунтованою є теза про те, що традиційна система професійної підготовки майбутніх психологів не завжди враховує специфіку антибулінгової діяльності, обмежуючись переважно теоретичним вивченням конфліктів. Це актуалізує потребу в переосмисленні змісту й методів підготовки психологів з акцентом на розвиток їх конфліктологічної компетентності як інтегративної професійної якості.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема булінгу є предметом ґрунтовного аналізу в зарубіжних і вітчизняних наукових дослідженнях. Зарубіжні науковці (Д. Ольвеус, Д. Лейн, Е. Мунте, А. Пікас, Е. Роланд, П. Хайнеманн) [1] зосереджують увагу на механізмах булінгової взаємодії, ролях її учасників і розробці ефективних превентивних моделей. Вітчизняні дослідники аналізують булінг у контексті психології насильства, агресивної поведінки дітей і підлітків та соціально-педагогічної профілактики (А. Асмолов, Б. Братусь, С. Максименко, І. Бондар, Т. Лях, І. Нохріна) [2; 3], підкреслюючи значущість створення безпечного освітнього середовища та впровадження інноваційних антибулінгових технологій (Р. Безпалько, І. Гайдамашко, Н. Заверико, Л. Лушпай, О. Романова) [4].

Питання формування конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців усе активніше розглядається в сучасному науковому дискурсі, оскільки цей компонент професійної підготовки має вирішальне значення для успішної діяльності в галузях освіти, психології, соціальної роботи, правоохоронної сфери та інших соціономічних професій. Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили науковці, які аналізували особливості розвитку конфліктологічної компетентності в різних професійних контекстах: Г. Бережна, А. Лукашенко, Л. Мухіна, Г. Сирова, Л. Шаповал та О. Шаповал – у підготовці

педагогічних і науково-педагогічних кадрів [5]; І. Козич – у межах соціально-педагогічної діяльності; Л. Котлова – у професійному становленні практичних психологів [6]; О. Климентьєва – у системі підготовки правоохоронців [7]; С. Філь – щодо фахівців соціономічного профілю [8]; І. Титаренко – у сфері реклами та зв'язків із громадськістю [9].

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Аналіз наукових джерел засвідчує наявність низки проблемних аспектів у підготовці майбутніх психологів до антибулінгової діяльності, що потребують подальшого теоретичного та практичного опрацювання. Передусім ідеться про відсутність цілісної моделі розвитку конфліктологічної компетентності, орієнтованої на запобігання та подолання булінгу в шкільному середовищі. Недостатньо інтегрованими в освітні програми залишаються медіація та відновні практики, що обмежує формування навичок конструктивного врегулювання конфліктів. Водночас спостерігається недостатня увага до розвитку партнерської взаємодії психолога з педагогами й батьками, а також дефіцит практикоорієнтованих підходів, спрямованих на опрацювання реальних шкільних кейсів булінгу, що ускладнює ефективне застосування набутих знань у професійній діяльності.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення та теоретичне обґрунтування шляхів розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх психологів у контексті антибулінгової діяльності, а також окреслення основних напрямів удосконалення їх професійної підготовки.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Аналіз трактувань поняття «конфліктологічна компетентність» свідчить про багатовекторність підходів до визначення її сутності, ролі та функцій як у життєдіяльності особистості загалом, так і в

професійній діяльності зокрема. У вітчизняних наукових дослідженнях вона розглядається як індивідуально-психологічна характеристика, інтегративне особистісне утворення або структурний компонент професійної компетентності. Зокрема, І. Тітаренко наголошує, що конфліктологічна компетентність є складовою професійної компетентності фахівця, оскільки її розвиток безпосередньо впливає на підвищення ефективності та якості професійної діяльності [9].

М. Башкін інтерпретує конфліктологічну компетентність як різновид комунікативної компетентності, що відображає рівень професійної обізнаності спеціаліста щодо природи конфліктів і особливостей конфліктної взаємодії [10].

Водночас Н. Грішина визначає конфліктологічну компетентність як здатність особистості, насамперед керівника, результативно діяти в умовах міжособистісних конфліктів і складних соціальних ситуацій [10].

Науковці Є. Богданов і В. Зазикін трактують конфліктологічну компетентність як систему знань про базові характеристики конфліктів, що слугують підґрунтям для запобігання деструктивним діям учасників конфліктної взаємодії, а також для формування вмінь управління конфліктами й виконання посередницької ролі [10].

У свою чергу С. Філь у праці, присвяченій визначенню змісту та структури конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій, розглядає її як здатність спеціаліста усвідомлювати, аналізувати та прогнозувати розвиток конфліктних ситуацій на основі відповідної системи теоретичних знань. Дослідник акцентує, що конфліктологічна компетентність має виразну практичну спрямованість, оскільки охоплює сукупність умінь і навичок прикладного використання знань із конфліктології, психології та педагогіки для вибору й реалізації ефективних стратегій управління конфліктами. У професійній діяльності така компетентність забезпечує можливість конструктивного розв'язання конфліктів із урахуванням інтересів усіх сторін та орієнтацією на співпрацю [8].

Дослідник Л. Цой визначає конфліктологічну компетентність як здатність особистості або групи трансформувати деструктивні конфліктні процеси в конструктивні, сприяти власному розвитку та підвищенню інтелектуального й емоційно-психологічного потенціалу в процесі конфліктної взаємодії, а також створювати умови для переходу конфліктної ситуації на якісно новий рівень і вдосконалення норм взаємодії між її учасниками [11].

На думку Г. Вошколуп, конфліктологічну компетентність доцільно трактувати як здатність фахівця своєчасно ідентифікувати потенційні та наявні конфлікти у професійному середовищі, здійснювати аналіз їх причин, проєктувати шляхи конструктивного врегулювання або профілактики, а також мінімізувати негативні наслідки конфліктної взаємодії, спираючись на сформовану систему знань, умінь і навичок [10].

О. Климентьєва розглядає конфліктологічну компетентність як цілісне особистісне утворення, що поєднує теоретичну підготовленість і практичну готовність майбутнього фахівця до запобігання та ефективного розв'язання конфліктних ситуацій, забезпечуючи здатність до безконфліктного здійснення професійної діяльності [7].

У дослідженні Л. Котлової конфліктологічна компетентність визначається як володіння знаннями з конфліктології та здатність застосовувати соціальні технології для профілактики, управління й зниження деструктивних проявів конфлікту, а також як сформованість професійного типу мислення, що характеризується рефлексивністю, методологічністю, саногенністю, багатовимірністю та креативністю. Важливою складовою цієї компетентності авторка вважає вміння використовувати психогігієнічні та стресозахисні технології в конфліктних умовах, а також дотримання професійно-етичних норм [6].

Особливого значення конфліктологічна компетентність набуває для представників соціономічних професій, діяльність яких пов'язана з постійною міжособистісною взаємодією та комунікацією, що відповідає

класифікації професій за предметом праці, запропонованій Є. Клімовим [11].

Узагальнення наукових підходів до розуміння конфліктологічної компетентності дозволяє розглядати її не лише як сукупність спеціальних знань і навичок управління конфліктами, а як багатовимірне інтегральне утворення, що поєднує когнітивні, діяльнісні та особистісно-ціннісні характеристики фахівця. В умовах зростання поширеності булінгу в освітньому середовищі особливої актуальності набуває конкретизація змісту конфліктологічної компетентності майбутнього психолога з урахуванням специфіки антибулінгової діяльності, що передбачає не лише реагування на конфліктні ситуації, а й їх профілактику, медіацію та відновлення міжособистісних стосунків. Саме тому доцільно розглядати конфліктологічну компетентність майбутнього психолога в антибулінговому контексті як цілісне інтегративне утворення, структуроване за основними взаємопов'язаними компонентами.

З огляду на наведені наукові підходи до структурування конфліктологічної компетентності, постає об'єктивна необхідність її ґрунтового структурного аналізу з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх психологів, зокрема в антибулінговому контексті. Узагальнення позицій С. Філя, О. Климентьевої, І. Тітаренко та ін. засвідчує, що, попри різну кількість і найменування компонентів, дослідники сходяться на розумінні конфліктологічної компетентності як багатовимірного, інтегративного утворення, у якому поєднуються знаннєві, діяльнісні, ціннісно-мотиваційні та рефлексивні складові. Водночас відмінності у структурних моделях зумовлені професійною спрямованістю підготовки фахівців і специфікою тих конфліктних ситуацій, з якими вони стикаються у практичній діяльності.

Аналіз підходу С. Філя дозволяє констатувати його комплексність і орієнтацію на поетапне формування компетентності – від засвоєння теоретичних знань до набуття реального досвіду розв'язання конфліктів. Виокремлення когнітивного, операційного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-регулятивного та експериментального

компонентів підкреслює важливість не лише знань і вмінь, а й особистісної готовності фахівця до усвідомленого вибору стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях [8].

Концепція О. Климентьевої акцентує увагу на особистісному вимірі конфліктологічної компетентності, підкреслюючи значення ціннісних орієнтацій і професійної спрямованості майбутнього фахівця як передумови ефективної антиконфліктної діяльності [7].

Водночас трикомпонентна модель І. Тітаренко відображає логіку інтеграції мотиваційних, когнітивно-практичних і контрольних-коригувальних аспектів, що забезпечують здатність спеціаліста не лише діяти в конфлікті, а й здійснювати саморегуляцію та професійне самовдосконалення [9].

Зіставлення наведених підходів дає підстави стверджувати, що для підготовки майбутніх психологів до антибулінгової діяльності недостатньо механічного перенесення вже наявних структурних моделей конфліктологічної компетентності. Антибулінговий контекст висуває підвищені вимоги до змісту та спрямованості кожного з компонентів, оскільки психолог працює з уразливою категорією – дітьми та підлітками, у складному освітньому середовищі, де конфлікти часто мають латентний, системний і травматичний характер.

У зв'язку з цим доцільним є виокремлення структурних компонентів конфліктологічної компетентності майбутнього психолога саме в антибулінговому контексті, з урахуванням специфіки профілактичної, корекційної та посередницької діяльності. Така компетентність постає як інтегративне утворення, що включає когнітивний (теоретичний), операційно-діяльнісний (практичний) та ціннісно-особистісний (партнерська взаємодія) компоненти.

Теоретична підготовка майбутніх психологів у контексті антибулінгової діяльності повинна забезпечувати системне й глибоке засвоєння знань про природу конфліктів та булінгу як складних соціально-психологічних явищ. Вона охоплює вивчення теорій конфлікту, закономірностей його виникнення, розвитку й ескалації, а також специфіки шкільних конфліктів, зумовлених

віковими, соціальними та організаційними особливостями освітнього середовища.

Важливим складником теоретичної підготовки є опанування знань про соціально-психологічні механізми агресивної поведінки, зокрема вплив групової динаміки, конформізму, соціального навчання, фрустрації, стигматизації та деіндивідуації [12]. Майбутні психологи мають усвідомлювати психологічні особливості жертв, агресорів і спостерігачів булінгу, розуміти чинники, що сприяють закріпленню цих ролей, а також наслідки тривалого перебування дитини в ситуації насильства для її емоційного стану, самооцінки та психічного здоров'я, зокрема підвищення рівня тривожності, депресивних проявів і соціальної дезадаптації.

Не менш значущим є вивчення нормативно-правових засад протидії булінгу, що включає ознайомлення з міжнародними та національними документами щодо захисту прав дитини, законодавством у сфері освіти, а також алгоритмами реагування на випадки булінгу в закладах загальної середньої освіти. У цьому контексті особливу роль відіграють рекомендації Міністерства освіти і науки України, а також позиції міжнародних організацій, зокрема UNICEF, які наголошують на необхідності системного, міждисциплінарного та превентивного підходу до створення безпечного освітнього середовища [13].

Зазначене теоретичне підґрунтя створює основу для професійного мислення майбутнього психолога, дозволяє адекватно інтерпретувати ситуації насильства, здійснювати їх психологічний аналіз і прогнозування, а також обирати науково обґрунтовані, етично виважені та контекстуально доцільні стратегії профілактичного й корекційного втручання [12]. Вважаємо, що глибока теоретична підготовка забезпечує перехід від фрагментарного реагування на окремі випадки булінгу до системної антибулінгової діяльності, спрямованої на створення безпечного та підтримувального освітнього середовища.

Практична складова розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх психологів передбачає застосування активних форм навчання, що забезпечують не лише

оволодіння знаннями, а й вироблення реальних професійних умінь реагування, регулювання та розв'язання конфліктів у школі. Серед таких форм особливо ефективними є тренінгові заняття, симуляції, рольові ігри та аналіз практичних кейсів, які дозволяють моделювати конфліктні ситуації та відпрацьовувати механізми поведінки в умовах міжособистісних напружень. Такі інтерактивні технології сприяють розвитку емпатії, навичок конструктивної комунікації та навичок вирішення проблем у безпечному освітньому середовищі [14].

Особливу значущість мають відновні практики та шкільна медіація як спосіб практичного застосування навичок конструктивного втручання в конфліктні ситуації [15]. У медіації студент виступає в ролі фасилітатора або посередника між сторонами, що дозволяє йому реалістично оцінювати динаміку конфліктів, пропонувати варіанти врегулювання й узгоджувати інтереси учасників, що відповідає сучасним рекомендаціям щодо інтеграції медіаційних технологій у професійну підготовку (організація тренінгів, симуляцій і фасилітацій, розробка мініпроектів і практичних завдань).

Такі форми практичної підготовки, на нашу думку, не лише розвивають конкретні професійні вміння, а й формують усвідомлену здатність до рефлексії, здатність адаптуватися до непередбачуваних ситуацій та етичну чутливість при взаємодії з різними учасниками освітнього процесу. У межах подібних практичних занять студент може виконувати роль консультанта, посередника чи фасилітатора, що сприяє не лише оволодінню техніками управління конфліктами, а й формуванню впевненості у власних професійних діях – важливої складової готовності до реальної психологічної практики в школі.

Важливим чинником розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх психологів є їх залучення до активної партнерської взаємодії з педагогічними працівниками, адміністрацією закладу та батьками, що відповідає сучасним моделям інтегрованої протидії булінгу. У міжнародних дослідженнях наголошується, що ефективні антибулінгові програми передбачають саме спільні дії всіх ключових учасників

освітнього процесу, оскільки лише комплексний підхід здатен забезпечити сталий позитивний вплив на шкільний клімат і поведінкові установки учнів [16]. Комунікація і партнерство між школою і сім'єю сприяють не лише кращому розумінню дитячих потреб і поведінкових проблем, але й формуванню у батьків і вчителів спільного бачення щодо стратегій запобігання насильству серед учнів. Зокрема, дані показують, що активне залучення батьків у шкільне життя може сприяти зниженню рівня булінгу та позитивно впливати на соціальні навички дітей, а взаємодія з педагогами підсилює емоційну підтримку учнів та їхню готовність до співпраці.

6. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Таким чином, результати проведеного теоретико-методологічного аналізу підтверджують, що розвиток конфліктологічної компетентності майбутніх психологів є необхідною та системоутворювальною умовою ефективної реалізації антибулінгової діяльності в закладах загальної середньої освіти. Сучасні виклики освітнього середовища, пов'язані зі зростанням проявів насильства, ускладненням міжособистісних конфліктів та зміною форм соціальної взаємодії учнів, зумовлюють потребу у фахівцях, здатних професійно діяти в умовах конфліктних і кризових ситуацій, забезпечуючи психологічну безпеку та підтримку всіх учасників освітнього процесу.

Обґрунтовано, що інтеграція теоретичної, практикоорієнтованої та партнерської складових професійної підготовки створює цілісну модель формування конфліктологічної компетентності майбутнього психолога. Теоретична підготовка забезпечує глибоке розуміння природи конфліктів і булінгу, їх соціально-психологічних механізмів та правових аспектів протидії насильству; практична складова сприяє розвитку навичок аналізу

конфліктних ситуацій, застосування медіації та відновних практик, моделювання професійних дій у реальних шкільних кейсах; партнерська взаємодія формує системне бачення проблеми булінгу та відповідальне ставлення до спільної профілактичної діяльності разом із педагогами, адміністрацією та батьками.

Доведено, що цілеспрямований розвиток конфліктологічної компетентності сприяє формуванню в майбутніх психологів емпатії, рефлексивності, комунікативної культури, здатності до конструктивного розв'язання конфліктів і прийняття професійно виважених рішень у ситуаціях насильства. Важливим результатом такої підготовки є становлення ціннісно-етичної позиції психолога, орієнтованої на дотримання прав дитини, принципів ненасильницької взаємодії, толерантності та соціальної відповідальності.

Запропонований підхід дозволяє перейти від фрагментарного реагування на окремі випадки булінгу до системної, превентивно орієнтованої антибулінгової діяльності, спрямованої на формування безпечного, підтримувального й інклюзивного освітнього середовища. Водночас отримані висновки актуалізують необхідність подальших наукових розвідок, пов'язаних з емпіричним дослідженням рівнів сформованості конфліктологічної компетентності майбутніх психологів, розробленням та апробацією комплексних програм її розвитку, а також оцінюванням ефективності інтегрованих моделей антибулінгової підготовки в системі вищої психологічної освіти.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною перевіркою ефективності запропонованих підходів, розробленням індикаторів оцінювання рівня конфліктологічної компетентності студентів, а також інтеграцією цифрових технологій у процес моніторингу соціально-психологічного клімату шкільного середовища.

Література

1. Olweus D. *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford : Blackwell, 1993. 140 p.
2. Максименко С. Д. Психологічні засоби подолання агресії у дітей. *Психологічний часопис*, 2020. № 6(2). С. 14-21.
3. Бондар І., Лях Т., Нохріна І. Системний підхід до профілактики булінгу в закладі загальної середньої освіти. *Вісник гуманітарної освіти. Humanitas*. 2023. № 2. С. 3-11.

4. Лушпай Л. Буллінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії). *Українознавчий альманах*. 2010. Вип. 4. С. 126-130.
5. Сирова Г.О., Шаповал Л.Г., Шаповал О.В. та ін. Конфліктологічна компетентність як складова педагогічної діяльності викладача ВНЗ. *Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ IIIIV рівнів акредитації* : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф., присвяченої 55-річчю Тернопільськ. держ. мед. ун-ту ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України, (Тернопіль, 26-27 квітня 2012 р.). Тернопіль, 2012. С. 561-562.
6. Котлова Л. О. Формування конфліктологічної компетентності майбутніх практичних психологів. *Практична психологія освіти XXI ст. : проблеми та перспективи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Умань, 20-21 травня 2014 р.). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 2014. С. 180-184.
7. Климентьєва О. С. Конфліктологічна компетентність як складова професіоналізму майбутніх правоохоронців. *Педагогіка та психологія : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*, 51. 2015. С. 269-276.
8. Філь С. С. Визначення, зміст та структура конфліктологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців соціономічних професій. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2011. Т. 123. С. 20-24.
9. Титаренко І. І. Компоненти формування конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців з реклами та зв'язків з громадськістю. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал* : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського, №6. 2016. С. 29-35.
10. Вошколуп Г. Ю. Конфліктологічна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх фахівців. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. «Педагогічні науки», № 1 (11). 2016. С. 184-189.
11. Черниш Л. М. Формування конфліктологічної компетентності студентів під час занять з англійської мови. *Інноваційна педагогіка*, Випуск 34. Т. 1. 2021. С. 109-112.
12. Craig W., Pepler D., Blais J. Responding to bullying: What works? *School Psychology International*, Vol. 41(3). 2020. P. 1-19.
13. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцяк Т. В., Калашник О. А. та ін. К. : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
14. Муліка К. Конфлікти у новій українській школі: від боротьби з булінгом до розв'язання протиріч розвитку. *Психологія і особистість*, (2). 2021. С. 181-199.
15. Петровичко З., Косміна М., Лютий В. Умови для впровадження медіації як нової практики у закладах загальної середньої освіти. *Соціальна робота та освіта*, 12 (1). 2025. С. 69-80.
16. Tulenbaeva M.M., Atmaca T., Tursynkyzy A.K., Mamadaliyev S., Zholdasovna K.Z. (2025) Collaborative roles in schoolwide bullying prevention: teachers', psychologists', and school principals' shared responsibilities. *Frontiers in Education*, volume 10. 2025. P. 1-13.

References

1. Olweus D. *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford : Blackwell, 1993. 140 p.
2. Maksymenko S. D. *Psykholohichni zasoby podolannya ahresii u ditei*. Psykholohichni chasopys, 2020. № 6(2). S. 14-21.
3. Bondar I., Liakh T., Nokhrina I. Systemnyi pidkhid do profilaktyky bulinhu v zakladi zahalnoi serednoi osvity. *Vvichlyvist. Humanitas*. 2023. № 2. S. 3-11.
4. Lushpai L. Bullinh yak sotsialno-pedahohichna problema ta shliakhy yii vyrishennia (na prykladі dosvidu serednikh zahalnoosvitnikh shkil Velykoi Brytanii). *Ukrainoznavchyi almanakh*. 2010. Vyp. 4. S. 126-130.
5. Syrova H.O., Shapoval L.H., Shapoval O.V. ta in. Konfliktolohichna kompetentnist yak skladova pedahohichnoi diialnosti vykladacha VNZ. *Vprovadzhennia novykh tekhnolohii za kredytno-modulnoi systemy orhanizatsii navchalnoho protsesu u VM(F)NZ IIIIV rivniv akredyatsii* : materialy Vseukr. navch.-nauk. konf., prysviachenoї 55-richchiu Ternopilsk. derzh. med. un-tu im. I.Ia. Horbachevskoho MOZ Ukrainy, (Ternopil, 26-27 kvitnia 2012 r.). Ternopil, 2012. S. 561-562.
6. Kotlova L. O. Formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti maibutnikh praktychnykh psykholohiv. *Praktychna psykholohiia osvity KhKhI st. : problemy ta perspektyvy* : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Uman, 20-21 travnia 2014 r.). Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychny. 2014. S. 180-184.
7. Klymentieva O. S. Konfliktolohichna kompetentnist yak skladova profesionalizmu maibutnikh pravookhorontsiv. *Pedahohika ta psykholohiia : zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. H.S. Skovorody*, 51. 2015. S. 269-276.
8. Fil S. S. Vyznachennia, zmist ta struktura konfliktolohichnoi kompetentnosti studentiv – maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii. *Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota*. 2011. T. 123. S. 20-24.
9. Titarenko I. I. Komponenty formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z reklamy ta zviazkiv z hromadskistiu. *Nauka i osvita : nauk.-prakt. zhurnal* : Pivdennoukr. nats. ped. un-t im. K.D. Ushynskoho, №6. 2016. S. 29-35.

10. Voshkolup H. Yu. Konfliktolohichna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya «Pedahohika i psykholohiia». «Pedahohichni nauky», № 1 (11). 2016. S. 184-189.
11. Chernysh L. M. Formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti studentiv pid chas zaniat z anhliiskoi movy. Innovatsiina pedahohika, Vypusk 34. T. 1. 2021. S. 109-112.
12. Craig W., Pepler D., Blais J. Responding to bullying: What works? School Psychology International, Vol. 41(3). 2020. P. 1-19.
13. Zapobihannia ta protydiia proiavam nasystva: diialnist zakladiv osvity. Navchalno-metodychnyi posibnyk / Andrieienkova V. L., Baidyk V. V., Voitsiakh T. V., Kalashnyk O. A. ta in. K. : FOP Nichoha S.O. 2020. 196 s.
14. Mulika K. Konflikty u novii ukrainskii shkoli: vid borotby z bulinhom do rozviazannia protyrich rozvytku. Psykholohiia i osobystist, (2). 2021. S. 181-199.
15. Petrochko Z., Kosmina M., Liutyi V. Umovy dlia vprovadzhenia mediatsii yak novoi praktyky u zakladakh zahalnoi serednoi osvity. Sotsialna robota ta osvita, 12 (1). 2025. S. 69-80.
16. Tulenbaevna M.M., Atmaca T., Tursynkyzy A.K., Mamadaliyev S., Zholdasovna K.Z. (2025) Collaborative roles in schoolwide bullying prevention: teachers, psychologists, and school principals shared responsibilities. *Frontiers in Education*, volume 10. 2025. R. 1-13.

Abstract

CHORNYI Serhii, MIKHEIEVA Liudmyla

Khmelnyskyi National University

DEVELOPMENT OF CONFLICTOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN THE CONTEXT OF ANTI-BULLYING ACTIVITIES

The article provides a comprehensive theoretical and methodological substantiation of the significance of developing conflictological competence in future psychologists as a key condition for the effective implementation of anti-bullying activities in general secondary education institutions. The relevance of the study is determined by the increasing prevalence of bullying in educational environments, the growing complexity of interpersonal conflicts among school-aged youth, and the heightened societal demands for psychologists' professional readiness to ensure a safe, supportive, and non-violent educational space.

The paper analyzes contemporary international and Ukrainian scholarly approaches to understanding bullying as a socio-psychological phenomenon characterized by systematic nature, power imbalance, and stability of participants' roles, as well as approaches to the professional training of psychologists for work in conflict-prone and crisis educational settings. Conceptual foundations concerning the content and structure of conflictological competence, its place within the system of professional competencies of future psychologists, and its role in preventing and overcoming destructive forms of interaction in school communities are generalized.

The study identifies the structural components of conflictological competence in future psychologists, including cognitive, operational-activity, and value-personal components, and reveals their content in the context of anti-bullying activities. The possibilities for the purposeful development of this competence in the process of professional training in higher education institutions are substantiated through the integration of theoretical instruction, practice-oriented learning, and partnership-based interaction with key stakeholders in the educational process.

Particular attention is paid to the use of restorative practices, school mediation, training-based learning formats, case analysis, and professional situation modeling as effective tools for developing conflictological competence in future psychologists. The importance of interprofessional cooperation among psychologists, teachers, school administrators, and parents in the design and implementation of comprehensive anti-bullying programs is emphasized.

Prospects for further research are outlined, including empirical studies of the levels of conflictological competence development in future psychologists, the design and testing of structured programs for its enhancement, and the evaluation of the effectiveness of integrated models of anti-bullying training within the system of higher psychological education.

Keywords: conflictological competence, future psychologists, bullying, anti-bullying activities, professional training.